

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland.

Med oprigtig Sorg ville Hist. Tidsskrifts Læsere have modtaget Meddelelse om, at Julius Fridericia, der siden 1888 har været Medlem af Hist. Forenings Bestyrelse og siden 1897 har været dens Sekretær og Redaktør af Tidsskriftet, er bleven kaldet bort den 28. Okt. 1912. Ikke blot Universitetet og Videnskaben har mistet en udmærket Forsker ved en forholdsvis tidlig Død — Fridericia blev kun 63 Aar gl. — vor Forenings Medlemmer ville savne hans interesserede og omhyggelige Arbejde for den, og ikke mindst ville de beklage, at hans talrige Udsyn over den nyeste europæiske Litteratur, hvilke i den Tid, da han redigerede Tidsskriftet, vare hans Bidrag til det, og som bleve skattede højt som en velkommen Hjælp til at følge med i fremmed Videnskab, ikke mere skulle findes i dets Hefter.

Fridericia stræbte gennem hele sit Liv efter at arbejde paa sin egen Udvikling. Ved at se tilbage paa hans videnskabelige Bane bliver man let vaer, hvordan han skred frem fra Stade til Stade og da ogsaa senere kunde se med Kritik paa de Maal, han tidligere havde sat sig. Der var en Tid, da det var et yndet Emne at forfølge til mindste Enkeltheder Staternes snirklede Politik og de diplomatiske Slyngninger, og Fridericia var i sine første store Arbejder inde paa denne Vej, som han dog senere tog lidt Afstand fra. Men det var beundringsværdigt, hvad han havde indsamlet i Udlandets Arkiver og ved sin vidtspændende Benyttelse af Litteraturen, da han skrev om *Danmarks ydre politiske Historie i Tiden fra Freden i Lybek til Freden i Brømsebro*, 2. Bd., 1876—81; han ikke blot udviklede nøje de forviklede Traade og skjulte Drivfjedere,

han skildrede de store Kampspørgsmaal, saaledes som Højheden over Østersøen, Merkantilismen i dens Begyndelse, Regalismen osv., han gav gode Portrætter af de virkende Mænd paa Christian IV.s Tid.

Men Fr. saa, at han maatte nærmere ind paa Samfundets dybere Grund og paa Tilstanden i Folkets nedre Lag, og Overgangen til denne Side af hans Forskning skete gennem de store Afhandlinger her i Tidsskriftet (6. R. II) om Københavns Befolkningsforhold og Landboforholdene i det 17de Aarh.; de hvile paa vidtstrakte omhyggelige Undersøgelser og lagde en sikker, paa Tal bygget Grundvold for Betragtningen af Stænderne, de økonomiske Magtforhold og de agrariske Tilstande.

Saaledes forberedt tog han fat paa den store sammenfattende Skildring af *Adelsvældens sidste Dage* (1894), der blev hans Hovedværk, og som altid vil have en høj Rang i dansk historisk Litteratur. Her havde han Lejlighed til i lige Grad at skildre Handlinger og Tilstande, den ydre og den indre Politik, Personligheder og aandelige Bevægelser, og han forsøgte intet. Til dette Arbejde sluttede sig hans Skildring af hele Tiden fra 1588 til 1699 i *Danmarks Riges Historie* IV.

Men ogsaa i Bedømmelse og Opfattelse mærker man Fr.s Udvikling. Der kunde stundom i hans tidligere Artikler og Bøger mærkes en Afspejling af Nutidens politiske Rørelser; et vist Nag til Enevældens Grundlægger Frederik III og hans Mænd lod sig ikke skjule, og fuld Retfærdighed mod Enevoldskongerne naaede Fr. vel egentlig ikke. Man kunde ogsaa studse ved en saa subjektiv Udtalelse (i D. R. Historie) som at „Ingen kan beundre Christian IV.s herlige Mindesmærker uden tillige at tænke paa de Suk og de Klager, der ere opstegne“ fra de trællende Bønder, og dertil svarer Skildringen i den for „Studentersamfundet“ skrevne Graavejrsbog *Den danske Bondestands Undertrykkelse og Friggjørelse i det 18de Aarh.* (1888). Men netop derfor er det saa tiltalende at se den rolige Dom og den upartiske Synsmaade, som raader i de Haandbøger, han skrev i den sidste Del af hans Levetid, hvor han dog netop saa ofte behandlede Emner og Anskuelser, som laa hans personlige Interesser og Standpunkter fjernt. Disse Bøger

som ogsaa ere langt lysere i Tonen og hvor selv Stil og Sprogform har faaet en forandret Farve, have da ogsaa vundet almindelig Tilslutning og varm Anerkjendelse.

Fr.s samvittighedsfulde Forsigtighed holdt ham fra at give sig i Lag med andre Tidsrum af Danmarks Historie end det 17de Aarh. — dog udgav han *Aktstykker til Oplysning om Stavnbaandets Historie* (1888) og skrev den nævnte Bog om Bondestanden — han havde dog tidligere vist, at han ogsaa paa Strejftog kunde gjøre smukke lagttagelser, som da han i en Afhandling (H. T. 4 R. V) paaviste, at Øresundstolden ikke stammede fra Oldtiden, men fra Erik af Pommerns Tid. Men det 17de Aarh. oplyste han paa mangfoldig Maade, ved Udgivelse af Kilder som det store Værk *Christian IV.s egenhændige Breve*, ved talrige Biografier, ved saa skønne og dybtgaaende Karakteristiker som hans Skildring af Griffenfeld, ved saa gode og nænsomme lagttagelser som hans Fremstilling af Tidens Kvindeideal (i *Tilskueren* 1898).

Efter at Fridericia i en Aarrække havde haft Stillinger ved Universitetsbibliotheket, udnævntes han 1897 til Professor i Historie ved Universitetet, og han satte sig da saa at sige kun eet Maal: at trænge ind i den nyere Tids Historie og at fremstille den i Forelæsninger og Haandbøger. Dette Maal naaede han fuldkomment; sit indgaaende Kjendskab til Udlandets Historieskrivning og sin personlige Indtrængen i denne Viden omsatte han i klar og overskuelig Form i de højt paa-skjønnede Bøger om *Revolutionen og Napoleon I* 1903 (2. Udg. 1912), *Fra Wienerkongressen til Februarrevolutionen* 1905, *Udsigt over den politiske Historie fra 1848 til Nutiden* 1905, og til sidst *Det syttende og attende Aarh.* (1910—11).

Fr.s Kolleger sørge over at have tabt en trofast, let tilgængelig, deltagende Medlærer, de Studerende have mistet en Lærer, som redbon hjalp dem og som de højagtede, hans mange Venner føle Savnet ved at have mistet en ædel Personlighed.

Joh. Steenstrup.

Den 14. Novbr. 1911 døde Arkivaren for Rigsarkivets 2. Afdel. Georg Nikolaj Kringelbach henved 74 Aar